

Handreiking voor sportformateurs

Stappenplan ontwikkeling lokaal sportakkoord

Ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG

Stappenplan

Vooraf

Als sportformateur ben jij verantwoordelijk voor de procesbegeleiding bij de ontwikkeling van een lokaal sportakkoord. Een lokaal sportakkoord is een set afspraken tussen de gemeente, lokale sportaanbieders, maatschappelijke partners en eventueel het bedrijfsleven over de sport in de nabije toekomst. Een lokaal sportakkoord moet vooral mensen en organisaties verbinden, en aanzetten tot samenwerken en uitvoering. Het moet inspireren, prikkelen en uitdagen. En aansluiten bij lokale ambities, daar waar lokaal de energie aanwezig is.

Geen papieren tijger, maar een concreet manifest, ondertekend door betrokken partijen, met een richtinggevend toekomstbeeld, zo mogelijk met concrete streefwaarden. Maar vooral ook met een aantal praktisch uitvoerbare maatregelen. Hopelijk net zo ambitieus als het Nationaal Sportakkoord!

De rol van sportformateur is tijdelijk. Het is geen blijvende functie. Die tijdelijke rol is ook nieuw, zeker wat betreft zijn doelstelling: ervoor zorgen dat er een gedragen lokaal sportakkoord tot stand komt. Hoe jij als ervaren procesbegeleider die rol precies invult, is aan jou en aan de partijen waarmee jij lokaal gaat samenwerken. Maar wij geven je graag een steuntje in de rug. Met deze handreiking willen wij je op weg helpen door de belangrijkste zaken nog eens te benoemen, namelijk:

1. De belangrijkste uitgangspunten bij het ontwikkelen van een lokaal sportakkoord, oftewel "de spelregels".
2. De stappen die je samen met de lokale partners zal doorlopen in je begeleidingstraject bij de ontwikkeling van een sportakkoord.

Uitgangspunten

Ieder zal zo haar eigen beeld hebben van wat een lokaal sportakkoord is, of zou moeten zijn. Wij, de alliantiepartners van het Nationaal Sportakkoord, schrijven niet één op één voor hoe dat lokale sportakkoord er uit zou moeten zien. Wel hebben wij, zoals ook blijkt uit de woorden vooraf, enkele kenmerken die wij verbinden aan lokale sportakkoorden:

“Een lokaal sportakkoord is een set afspraken tussen gemeente, sportaanbieders en maatschappelijke partners, en eventueel bedrijfsleven en fondsen met visie en onderbouwing, die aanzet tot uitvoering en prikkelt tot lokale samenwerking en verbinding, en die gericht op ambities uit Nationaal Sportakkoord.”

Een sportakkoord is geen doel op zichzelf, maar een middel om organisaties met elkaar te verbinden, gezamenlijke afspraken te maken om de sport duurzaam te maken en uiteindelijk meer mensen in beweging te krijgen en houden. Op kwalitatief hoger niveau. Dit beeld van een sportakkoord geeft ons al direct enkele uitgangspunten mee waarmee we rekening moeten houden bij de totstandkoming ervan.

- Gelijkwaardigheid: misschien wel het belangrijkste uitgangspunt gedurende het proces is de gelijkwaardigheid van partijen die elk een inbreng hebben bij het sportakkoord. Zorg ervoor dat alle betrokkenen deze gelijkwaardigheid ook zo ervaren. Geef alle betrokkenen – vanuit het lokaal bestuur, ambtenaren, sportaanbieders en maatschappelijke instellingen – de ruimte om hun eigen ideeën en standpunten in te brengen. Organiseer de dialoog zo, dat betrokkenen zich vrij voelen om een open gesprek met elkaar te voeren. Laat iedereen aan het woord komen.
- Tijdspanne: een sportakkoord is een middel om gezamenlijk afspraken te maken, en die afspraken ook na te komen. Het is raadzaam om daar de tijd voor te nemen, en tegelijkertijd die tijd wel te begrenzen. Reken all-in maximaal vier, vijf maanden doorlooptijd zodat gemeente en lokale partners voldoende tijd behouden voor lokale uitvoeringsactiviteiten in het kader van de regeling Lokale Sportakkoorden. Voor deze uitvoeringsactiviteiten is subsidie beschikbaar, het zogeheten uitvoeringsbudget. Houd rekening met de subsidietermijnen die daarvoor gelden.
- Inspiratie: laat je inspireren door gezamenlijk een streefbeeld te schetsen. Hoe ziet de ideale lokale sport- en beweegsector eruit over een jaar of tien, en welke maatschappelijke impact heeft deze? Wat moet gebeuren om dat te bereiken? Inderdaad, die stip op de horizon van 2030. Wie kan dan wat bijdragen? Zo'n toekomstperspectief zet alle partijen direct mooi aan het werk. De zes ambities uit het Nationaal Sportakkoord vormen daarbij een handige checklist. In die ambities wordt in deze periode geïnvesteerd.
- Startfoto en feiten: zorg dat jij als formateur goed beslagen ten ijs komt, en dus beschikt over actuele data rondom sport en bewegen in de gemeente. Met welke maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen moeten we lokaal rekening houden? Bespreek de meest relevante data in de eerste fase van het proces met alle partijen die meedoen aan het sportakkoord. Want deze data vormen in feite de uitgangssituatie, oftewel, de startfoto. Op welke onderdelen of thema's loopt de gemeente voor of juist

achter ten opzichte van andere gemeenten? Welke sportaanbieders zijn sterk en welke staan er minder florissant voor? Hoe staat het met de kwantiteit en kwaliteit van sportaccommodaties? Welke doelgroepen sporten en bewegen te weinig of zijn onvoldoende vaardig in beweging? Waar ligt dat aan? Zorg ervoor dat deze kennis gedeeld wordt met de belangrijkste gesprekspartners.

- Lokaal maatwerk: er is geen gouden regel die bepaalt wie je wel of niet moet betrekken in een lokaal proces voor de ontwikkeling van een sportakkoord. Elke gemeente is anders, de lokale sportinfrastructuur verschilt van plaats tot plaats, en datzelfde geldt voor de organisatie van het maatschappelijk middenveld van instellingen in de zorg, welzijn, jeugdhulp en gezondheidsbranche. Vaak werkt de sneeuwbalmethode (of zwaan-kleef-aan) goed, en leidt de ene sleutelfiguur je door naar de ander: "Weet je met wie je zou moeten praten? Met die en die...". En let maar op: degenen die positief gestemd zijn en zelf willen bijdragen, die doen mee. De notoire mopperaar valt vanzelf wel uit, want die staat meestal alleen. Maar let natuurlijk wel op dat het geen "ons-kent-ons" gaat worden. Zorg dat de sport- en beweegsector goed en breed vertegenwoordigd is.
- Onafhankelijkheid: wees en blijf onafhankelijk. Jouw onafhankelijkheid is een belangrijke reden geweest van de gemeente om jou te selecteren als sportformateur. Een neutrale houding van de procesbegeleider draagt bij aan een situatie waarin partijen hun eigen punten kunnen inbrengen en standpunten met elkaar kunnen uitwisselen. De dialoog faciliteren, niet oordelen, en het gesprek voeden door te bevragen en nieuwsgierig te blijven, zijn kenmerkend voor onafhankelijke procesbegeleiding.
- Houd het zuiver, baken af: je opdracht luidt 'begeleid het proces bij de ontwikkeling van een lokaal sportakkoord'. Waar "sportakkoord", of "sport" staat doelen wij op het brede veld van sport en bewegen, en dus op een sport- en beweegakkoord. Die opdracht is zuiver: maak samen een sportakkoord. Wees waakzaam op de afbakening van deze opdracht en houd hier overzicht over. Weeg steeds af welke inbreng van buitenaf wel of niet wenselijk of haalbaar is. Want het zal voorkomen dat je gedurende het proces benaderd wordt door partijen "die iets willen" – van jou, of van het te sluiten akkoord. Bespreek met je lokale partners waar een grens ligt. Aansluiting bij maatregelen uit het Nationaal Preventieakkoord? Tegelijk toewerken naar een gemeentelijke sportnota? Draagvlak bepalen voor de implementatie van cursussen, *clinics* of metingen? Zorg dat jij met de directe lokale partners aan zet blijft, neem samenwerkingsverzoeken altijd in overweging, en bepaal gezamenlijk waar je wel of niet op ingaat. Dit uitgangspunt hangt ook samen met de planning in tijd en de betrokkenheid van partijen. Hoe diffuser het onderwerp en hoe meer partijen betrokken worden, hoe groter de kans dat andere partijen afhaken en hoe meer tijd het proces dan vergt.
- Gezamenlijke agenda, gedeelde verantwoordelijkheid: het lijkt een open deur, maar toch, een sportakkoord is een gezamenlijk product, niet van alleen de gemeente, niet van de lokale sport, niet van de maatschappelijke partners, maar juist van allemaal. En van de sport, én van de overheid, én van maatschappelijke partners uit bijvoorbeeld het onderwijs en de zorg- en welzijnssector. Zoek naar een gemeenschappelijke ambitie die boven het eigen belang uitstijgt, en sport als doel en sport als middel aan elkaar verbindt. Het lokale proces moet zo georganiseerd zijn, dat elk van de betrokken partijen eigenaarschap ervaart en ook daadwerkelijk heeft. De sportakkoord-agenda is dus een

gezamenlijke agenda, waarin de verantwoordelijkheid gedeeld wordt voor de sport op lokaal niveau. De afspraken die daarover gemaakt worden (wie doet wat, en wie is precies verantwoordelijk voor welk onderdeel) vormen de kern van het sportakkoord.

- Leer en deel kennis en ervaring: we gaan een uniek proces in. De rol van de formateur is, zo denken wij, nieuw in de sportsector. We springen dus met zijn allen in het diepe. Niemand weet hoe dit precies gaat verlopen, en wat dit oplevert. En niemand heeft de ultieme wijsheid hiervoor in pacht. Wat we wel met elkaar kunnen afspreken, is dat we elkaar op de hoogte houden van de voortgang, de successen of tegenslagen. Dat we elkaar met raad en daad bijstaan, en dat we door met elkaar uit te wisselen, ook van elkaar kunnen leren. Daar winnen we allemaal mee. Wij zullen enkele momenten inbouwen om met elkaar te reflecteren op onze rol als sportformateur.
- Borging: de rol van sportformateur is tijdelijk. Na een paar maanden ben jij als sportformateur weer vertrokken. Anticipeer tijdig op je vertrek en zorg dat de erfenis die je achterlaat een toekomst heeft. Dat geldt niet alleen voor het lokale sportakkoord en de plannen die daaraan verbonden zijn. Je hebt juist ook gebouwd aan een dicht en hecht lokaal netwerk, een samenwerkingsverband tussen sportaanbieders, beleidsbepalers van de gemeente en maatschappelijke instellingen. Draag het beheer van dit netwerk tijdig over, zodat het voortbestaan geborgd is. Trek alvast een wissel op de nabije toekomst, en bespreek met betrokken partijen wie projectleider in de uitvoering van het sportakkoord wordt.

Met deze uitgangspunten in ons achterhoofd werken wij aan sportakkoorden die:

- Verbinden: naar meer lokale samenwerking, netwerken verbinden
- Bundelen: sterker positioneren van de lokale sport, naar een krachtig platform van sport
- Duurzaam zijn: toekomstbestendige sport (geen lapmiddelen)
- Integraal zijn: maatschappelijke impact met sport
- Kwaliteit voorop stellen: een sterk aanbod van sport en bewegen
- De professional en het vrijwillig kader ondersteunen: uitvoering centraal
- Samen financieren: bundelen van geldstromen

Stappen

Wij onderscheiden vijf stappen, of fases, die een formateur met de lokale organisaties doorloopt om tot een lokaal sportakkoord te komen. Natuurlijk... iedere formateur staat het vrij om zelf het proces in te richten, afhankelijk van eigen inzichten, de lokale situatie en de omstandigheden die zich gedurende het proces kunnen voordoen. Iedere formateur zal daarbij zijn of haar eigen ervaring, voorkeuren en kwaliteiten inbrengen. Met de vijf stappen die wij willen meegeven, bieden wij niet meer, maar ook niet minder dan houvast. Een kader om met enige regelmaat stil te staan bij de fase waar je in verkeert, wat je in die fase kunt overwegen, en van welke bronnen en ondersteuningsmogelijkheden je gebruik kan maken.

Deze vijf stappen die je als sportformateur zal doorlopen zijn:

1. voorbereidingen treffen
2. partijen betrekken
3. vraagstukken benoemen
4. maatregelen kiezen
5. afspraken maken

Nota bene: de stappen die wij hier schetsen kunnen elkaar overlappen. Het is maar net hoe je het organiseert en wat je tijdens het traject "tegenkomt". Zo kun je in meerdere fases "partijen betrekken".

1. Voorbereidingen treffen

In deze voorbereidingsfase zorg je ervoor dat je startklaar bent om als sportformateur aan de slag te gaan. Je bent gekoppeld aan een gemeente. Check in ieder geval in deze fase het volgende:

- ✓ Neem kennis van de inhoud van het Nationaal Sportakkoord.
- ✓ Maak een afspraak voor een intakegesprek met de gemeentelijke contactpersoon en met de adviseur lokale sport voor het lokale sportakkoord.
- ✓ Verzamel relevante data die nodig zijn voor een goede startfoto van de lokale sport- en beweegsector. Hier kunnen de producten van het consortium 'Lokale data voor toekomstig sportbeleid' een plek krijgen. Maak verder gebruik van: lokale data, de lokale beleidsanalysetool, waarstaatjegemeente.nl, sportenbewegenincijfers.nl, en [databronnenbestand](#) met allerlei data en bronnen op thema en verschillende schaalniveaus.
- ✓ Neem dit stappenplan nog een keer door en bereid je goed voor op je rol als onafhankelijke procesbegeleider.
- ✓ Maak een *agile* plan van aanpak voor de inrichting van het begeleidingsproces, dat wil zeggen: stel een plan van aanpak op met voldoende flexibiliteit voor bijstelling gedurende het gehele proces.

Stel jezelf onder andere de volgende vragen:

- Wat is binnen de gemeente de huidige stand van zaken rond de thema's uit het Nationaal Sportakkoord?
- Is er een actuele gemeentelijke beleidsnota over of visie op sport en bewegen?
- Wat wordt er gezegd in het coalitieakkoord/ collegeprogramma over sport en bewegen?
- Hoe is de relatie tussen de gemeente en lokale sportaanbieders? Is er gestructureerd overleg?
- Wordt er gewerkt aan een preventieakkoord? Zijn er bijvoorbeeld ook plannen voor een akkoord op de thema's roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik?

2. Partijen betrekken

In deze eerste fase richt je de organisatiestructuur in, in samenspraak met de belangrijkste lokale stakeholders en bestaande netwerken. Bepaal samen met je lokale contactpersonen wie deze belangrijkste stakeholders zijn. Je betreft deze partijen bij het ontwikkelproces. Het gaat hierbij om alle partijen die maatschappelijke vraagstukken kunnen aanpakken en een bijdrage kunnen leveren aan de ambities uit het Sportakkoord. Sport- en beweegaanbieders, de gezondheidszorg, welzijn, ruimtelijke planning, jeugdzorg, Wmo, bedrijfsleven, natuur- en milieu, et cetera.

Zie ook: [Beleidswijzer](#) (pag. 19-24).

Houd hierbij voor ogen dat we twee pijlers onderscheiden in onze lokale aanpak die we een extra impuls willen geven:

- Het (door)ontwikkelen van integraal lokaal sportbeleid, met relaties naar andere gemeentelijke beleidsthema's zoals zorg, welzijn, economie, sociale zaken en ruimtelijke planning.
- Het versterken van de lokale organisatiegraad van sport, bijvoorbeeld door het bundelen van krachten van sportaanbieders en het oprichten van een lokaal sportplatform.

Twee tips hierbij:

Tip 1:

Voer een kritische toets uit op de betrokkenheid van de sportsector (sportraad/ sportadviesraad, platform, bundeling lokale clubs): in hoeverre is dit een vertegenwoordiging van sportaanbieders die recht doet aan de diversiteit van sporten en bewegen?

Check bij de gemeente of bij de sportserviceorganisatie in welke mate sportaanbieders de krachten bundelen. Is er al een sportraad of sportadviesraad? Betrek die bij het proces. Een mogelijkheid om het draagvlak te vergroten is om samen met de gemeente een informatieavond te organiseren voor sportaanbieders. Het gaat nadrukkelijk om georganiseerde, ongeorganiseerde en anders-georganiseerde sport, inclusief commerciële sport... én bewegen! Tijdens deze avond kun je aan de orde stellen hoe de sport verder betrokken blijft.

De adviseur lokale sport!

Om de gelijkwaardigheid van partijen bij het lokale proces te bevorderen is vanuit "de sportlijn" extra ondersteuning beschikbaar van een adviseur lokale sport.

Deze functie staat in de plannen als volgt omschreven: "Persoon die de lokale sport vertegenwoordigt en de medezeggenschap van de lokale sport versterkt, ten behoeve van (nog) betere samenwerking binnen het lokale sportakkoord. Tevens matchmaker in het samenbrengen van behoeften van clubs en de beschikbare services via de waardenvouchers."

Ter toelichting: de adviseur lokale sport gaat met en namens de sport in gesprek met de andere alliantiepartners, namelijk de gemeente en maatschappelijke organisaties. Doel daarvan is om beter samen te werken, ook na het sportakkoord. Met als concreet resultaat dat een breed gedragen beeld ontstaat over de ambities en uitdagingen van de lokale sport.

De adviseur lokale sport kan bijvoorbeeld ondersteuning geven aan sportbestuurders om als

volwaardige gesprekspartner op te kunnen treden in de gesprekken over het lokale sportakkoord. Hij of zij adviseert de sport- en beweegaanbieders over de "landelijke" ondersteuningsmogelijkheden ("de sportlijn") die bijvoorbeeld met waardenvouchers in de vorm van diensten verkrijgbaar zijn. Tot slot speelt de adviseur lokale sport een rol bij het versterken van de lokale organisatiegraad van de sport- en beweegsector met het oog op de langere termijn.

Tip 2:

Het lokale sportakkoord wint aan maatschappelijke impact als andere sectoren daar nauw bij betrokken zijn, zowel in de voorbereiding als later in de uitvoering. Voer direct in je eerste fase op het gemeentehuis een aantal gesprekken met interne stakeholders (bijvoorbeeld een beleidsmedewerker jeugd, onderwijs en zorg). Doel van deze gesprekken is het verkennen van samenwerking met de sportsector, en het betrekken van maatschappelijke partners bij het lokaal sportakkoord. Geef deze partners een duidelijke rol in de ontwikkeling van het sportakkoord. Dit vergroot het draagvlak en draagt bij aan het verbinden van partijen.

Denk in deze fase van inrichting van de organisatiestructuur en netwerkopbouw aan het volgende:

- ✓ Geef de belangrijkste stakeholders een rol in een "stuurgroep" (of "regiegroep"), die gedurende het gehele proces de voortgang bewaakt. Zorg dat de gemeente, de lokale sport en het maatschappelijk middenveld daarin vertegenwoordigd zijn. Bespreek dit tijdig met je contactpersoon bij de gemeente.
- ✓ Maak gezamenlijk bekend dat een sportakkoord in ontwikkeling is en dat iedereen daaraan kan bijdragen. Organiseer een breed toegankelijk kick-off moment. Presenteer daar het plan van aanpak en betrek daar partijen voor het vervolg.
- ✓ Bereid gedurende het gehele lokale traject een aantal themabijeenkomsten voor die refereren aan de ambities uit het nationale sportakkoord, die (vanzelfsprekend) ook van toepassing zijn op de lokale situatie. Agendeer deze thema's en nodig de hierbij behorende organisaties en personen voor uit. Maak eventueel gebruik van deskundige gastsprekers.
- ✓ Spreek met elkaar af op plekken die de diversiteit en reikwijdte van het sportakkoord weerspiegelen. Op het gemeentehuis, maar ook in de sportschool, bij de voetbalclub of in het gezondheidscentrum. Zoek zoveel mogelijk partners letterlijk op.
- ✓ Bepaal vooraf nadrukkelijk met elkaar welke formele afstemming noodzakelijk is voor het (later) afsluiten van een lokaal sportakkoord. Bespreek binnen de gemeente hoe het college van B&W of de gemeenteraad betrokken wil blijven gedurende het traject en welke besluitvorming nodig is. Ditzelfde kan gelden voor verenigings- en stichtingsbesturen, en besturen of directies van maatschappelijke instellingen of bedrijven.

Stel in deze fase bijvoorbeeld de volgende vragen:

- Welke werelden willen we bij elkaar brengen?
- Welke partijen hebben een belangrijke rol bij het stimuleren van sport en bewegen, of kunnen hierin een belangrijke rol spelen?
- Hoe raken organisaties actief betrokken bij de ontwikkeling van het sportakkoord? Welke rol kunnen zij hierin spelen? Denk hierbij aan meedenken, organiseren, adviseren, besluiten, communiceren en meeschrijven.
- Hoe kunnen we andere gemeentelijke sectoren/ beleidsterreinen zo goed mogelijk betrokken krijgen en houden? Is er verbinding met het Nationaal Preventieakkoord? Wat betekent dat voor het proces en de ambities? En voor de financiering van de maatregelen in het sportakkoord?
- In hoeverre is er sprake van sport-inclusief beleid? Wat betekent dit voor de samenwerking met organisaties in het sociaal domein (Wmo, jeugd, zorg), de gezondheidszorg en andere beleidsterreinen?

3. Vraagstukken benoemen

In deze fase hebben alle betrokken partijen de mogelijkheid om onderwerpen en vraagstukken te benoemen die relevant zijn voor de lokale sport- en beweegsector. Dit kunnen vraagstukken zijn die spelen bij sportaanbieders, maar het kan ook een vraag of behoefte zijn van een maatschappelijke organisatie die ambities heeft met "sport als middel". Of het betreft een maatschappelijke vraagstuk dat de gemeente op de agenda heeft staan, zoals een lage sportparticipatie van een specifieke doelgroep.

Als sportformateur heb je de opdracht om bijeenkomsten te organiseren die uitnodigen tot een open dialoog tussen alle betrokken uit de lokale sport, van maatschappelijke instellingen en vanuit het gemeentelijke apparaat.

Inhoudelijk is het speelveld groot:

- De vraagstukken zijn geïnspireerd op de ambities uit het nationaal sportakkoord.
- De vraagstukken hebben betrekking op het versterken van de lokale sport- en beweegsector: sterke sportaanbieders met kwalitatief goed bestuur en kader.
- De vraagstukken refereren aan de maatschappelijke impact van sport en bewegen op lokaal niveau.

Denk bij het benoemen van vraagstukken aan het volgende:

- ✓ Breng de beschikbare informatie in bij het bespreken van vraagstukken. Wat is bekend over de vraagstukken? Wat zijn de feiten? Zoek goede voorbeelden op en maak gebruik van beschikbare databronnen (zie stap 1).
- ✓ Het gaat niet alleen om vraagstukken, maar ook om wat wel goed gaat, om kansen en uitdagingen.... om ambities! Waardeer dat wat goed gaat, en bouw daar op voort. Inspireer de deelnemers ook met mogelijkheden die er zijn om gezamenlijk vraagstukken aan te pakken. Breng in een vroegtijdig stadium alvast de "inspiratiekaart" (met informatiesheets en verzameldocument) in, waarop maatregelen en sport- en beweeginterventies staan die mogelijk hulp kunnen bieden.
- ✓ Hanteer een uitdagend perspectief waar alle partijen met elkaar naar streven: de lokale sport- en beweegsector in 2030. Hoe ziet die er volgens betrokkenen idealiter uit? Keer daarna terug naar het hier en nu... welke vraagstukken moeten we dan aanpakken?
- ✓ Prioriteer gezamenlijk de vraagstukken: hoeveel waarde hecht iedere deelnemer aan welk vraagstuk? Dit geeft inzicht in het draagvlak voor de aanpak van bepaalde vraagstukken.
- ✓ Zorg dat je de volle reikwijdte van het sportakkoord benut. Laat alle ambities uit het nationale sportakkoord de revue passeren. Waar is lokaal het meeste behoefte aan? Wat is het meest urgent om aan te pakken?
- ✓ Zet interactieve en creatieve werkvormen in om de inbreng van betrokkenen te prikkelen. Verdeel de aandacht over alle aanwezigen. Tip: google op de zoekterm "creatieve werkvormen".

Stel in deze fase bijvoorbeeld volgende vragen:

- Wat willen we bereiken met een lokaal sportakkoord?
- Wat is de stip op de horizon 2030?
- Waar streven we naar met het verbinden van domeinen?
- Wat willen we precies veranderen?
- Wat is de staat van onze sportvoorzieningen? Zijn onze sportaccommodaties toekomstbestendig? Zijn ze toegankelijk en worden ze goed benut?
- Is sprake van een bloeiend verenigingsleven? Hoe staat het met vrijwillig sportkader?
- Hoe staat het ervoor met het overige sport- en beweegaanbod (anders georganiseerd, commercieel, bij zorg- en welzijnspartijen etc.)? Is er sprake van passend aanbod bij de vraag?
- Hoe is de sportparticipatie bij verschillende leeftijds- en bevolkingsgroepen?
- Welke behoefte aan ondersteuning of stimulans hebben sportaanbieders?
- Hoe is de samenwerking tussen sportaanbieders en maatschappelijke partners? Hoe kan deze samenwerking versterkt worden?

4. Maatregelen kiezen

Als de belangrijkste onderwerpen en vraagstukken zijn geselecteerd, volgt de fase waarin jij de verschillende partijen gezamenlijk maatregelen laat formuleren. Je kunt de betrokkenen hierbij inspireren door goede voorbeelden in te brengen ('waar is een dergelijk vraagstuk met succes aangepakt?') en door maatregelen te presenteren die op de "inspiratiekaart" staan. Deze kunnen actief worden ingebracht. Maak eventueel gebruik van de waardenvouchers uit "de sportlijn".

Weeg gezamenlijk af of de maatregelen goed zijn onderbouwd:

- Sluiten deze maatregelen logischerwijs aan op het vraagstuk dat wij willen aanpakken? Weten we daar voldoende over? Of is eerst meer onderzoek gewenst? Hebben we wat we weten op een juiste manier 'geduid'?
- Dragen de voorgestelde maatregelen naar onze verwachting bij aan het streefbeeld in 2030 dat wij voor ogen hebben? Wat weten we over de werking van deze maatregelen? Wat is het effect, wat verwachten we van de impact?
- Sluiten de maatregelen aan bij de ambities uit het Nationaal Sportakkoord?
- Zijn de maatregelen uitvoerbaar?

Neem bij het kiezen van maatregelen het volgende in overweging:

- ✓ Bespreek en stel vast welke kosten (tijd, geld) aan de maatregelen verbonden zijn. Hoe dekken partijen deze kosten? Inventariseer welke subsidiemogelijkheden er zijn. Geef aan dat lokale partijen via de regeling Lokale sportakkoorden een beroep kunnen doen op uitvoeringsgelden. Bespreek in hoeverre betrokken partijen voor cofinanciering kunnen zorgen.
- ✓ Stel gezamenlijk vast wie verantwoordelijk zijn voor de aansturing en de uitvoering van deze maatregelen. Check ook of buurtsportcoaches hierin een taak kunnen vervullen. Hoe ziet die taak eruit, en wat is daarvoor nodig?
- ✓ Bepaal in de groep of het gaat om structurele maatregelen voor de langere termijn, of om incidentele maatregelen. Dit heeft ook uiteraard ook consequenties voor de begroting.
- ✓ Maak afspraken met elkaar over de planning van de maatregelen. Wie doet wat wanneer? Overlaad sportclubs, scholen of buurtsportcoaches niet met teveel taken tegelijkertijd. Stem activiteiten vooraf goed op elkaar af. Bespreek dit in deze fase met elkaar.
- ✓ Kies in deze fase ook voor de bijeenkomst(en) met een open gesprek met een uitnodigende werkvorm waarin deelnemers elkaar kunnen inspireren en aanvullen. Als procesbegeleider bewaak jij de sfeer en de spelregels waarbinnen ieder zich vrij voelt om mee te denken. Maak er een dynamische bijeenkomst van waarin de deelnemers actief meeschrijven en zelf ook presenteren.
- ✓ Prioriteer uiteindelijk de maatregelen en kies daarbij samen voor die maatregelen waarvoor consensus en (dus) draagvlak is. Voer samen een lichte haalbaarheidstoets uit: is dit werkelijk haalbaar en uitvoerbaar?

Stel zo mogelijk de volgende vragen:

- Wat kunnen lokale partners bijdragen in het realiseren van de ambitie? Wat doen zij bijvoorbeeld al?
- Welke inzet per partner is daarvoor nodig?
- Kunnen gemeente, sportaanbieders en/ of maatschappelijke partners een beroep doen op andere ondersteuningsmogelijkheden in het kader van het nationale sportakkoord? Check hiervoor de mogelijkheden die “de sportlijn” en “de nationale lijn” bieden.
- Kiezen lokale partijen voor maatregelen die meerdere ambities waarmaken, of focussen we ons juist op één, hooguit twee ambities die zij echt goed willen uitvoeren?
- Maken we met de beoogde maatregelen naar verwachting ook echt waar wat we beogen met de doelen die we gesteld hebben? Wat is het verwachte effect van de maatregelen waarvoor we kiezen?

5. Afspraken maken

Als sportaanbieders, gemeente en maatschappelijke partners een serie maatregelen zijn overeengekomen, dan is het tijd om hier samen nadere afspraken te maken. Deze afspraken leggen we in deze laatste fase vast in de vorm van een lokaal sportakkoord. Onder dit sportakkoord staan de handtekeningen van alle organisaties die zich achter deze afspraken scharen. En die daarbij verklaren de afspraken daadwerkelijk na te komen. In het besef dat het uiteindelijk gaat om de uitvoering, om de impact van sport en bewegen in het leven van alledag.

Het maken van afspraken in de vorm van een sportakkoord houdt in dat:

- Gemeentebestuur, lokale sportsector en maatschappelijke partners vastleggen welke maatregelen zij gaan uitvoeren.
- Deze partijen zich ook committeren aan deze afspraken en zich scharen achter doel, werkwijze en middelen.
- Betrokken partijen dit akkoord actief uitdragen naar hun sectoren en achterban.

Als sportformateur sluit je het begeleidingsproces af met het opstellen en uitdragen van het lokale sportakkoord. Sta met de lokale partners bewust stil bij de volgende punten.

- ✓ Bepaal samen welke vorm het lokaal sportakkoord krijgt. Kies een vorm die past bij de inhoud en het proces dat doorlopen is.
- ✓ Bespreek bijtijds met elkaar wie penvoerder(s) is (zijn) van het sportakkoord. Als sportformateur hoef je niet per definitie ook auteur te zijn. Je kan ook kiezen voor een coördinerende en redactionele rol. Zo kun je er op toezien dat een aantal betrokkenen een bijdrage levert aan de tekst van het sportakkoord.
- ✓ Geef de afspraken op kernachtige wijze een centrale plek in het sportakkoord. Die hebben immers de grootste communicatieve waarde.
- ✓ Laat zien dat het sportakkoord een gezamenlijk product is, bijvoorbeeld door logo's van alle betrokken partijen op het akkoord te plaatsen.
- ✓ Besteed aandacht aan de communicatie rondom het lokale sportakkoord. Sluit het proces op passende wijze af in sportieve en maatschappelijke ambiance.
- ✓ Licht daarbij vast een tipje van de sluier op over de uitvoering van het akkoord. Dat is goed voor het enthousiasme en het draagvlak. Stel nog voordat jouw rol als sportformateur is afgesloten aan de orde wie de rol van projectleider Lokaal sportakkoord op zich gaat nemen.

Stel jezelf en de betrokken partijen de volgende vragen:

- Wie is penvoerder gedurende het traject van het sportakkoord, en wie schrijft uiteindelijk het sportakkoord? Bespreek dit direct al in het begin van het traject.
- Hoe moet het sportakkoord eruit zien? Welke vorm krijgt het? Zijn sportaanbieders, gemeente en maatschappelijke partners het hier samen over eens?
- Zijn alle ondertekenaars gelijk, of maken partijen lokaal een onderscheid tussen regiepartners (kleine kring) en uitvoerende partners (grotere kring)? Bespreek ook dit punt in een vroegtijdig stadium van het proces.
- Hoe zetten we straks de implementatie van de maatregelen uit het akkoord in gang? Wie is projectleider of kwartiermaker?

- Welke afspraken maken we met elkaar over monitoring en evaluatie van het lokale sportakkoord? Check: [Monitorings- en evaluatiewijzer](#), [M&E menukaart](#)
- Hoe gaan we als partners van het sportakkoord verder met elkaar in de fase van uitvoering? Welke organisatievorm is daarvoor passend?

APPENDIX: De sportformateur en regionale sportakkoorden

Het is niet alleen mogelijk om een lokaal sportakkoord te ontwikkelen. Verschillende gemeenten samen kunnen besluiten om gezamenlijk een regionaal sportakkoord op te stellen. Zij kunnen hiervoor één of meerdere sportformateurs aanstellen.

Naar analogie van de omschrijving van lokaal akkoord, kunnen we een regionaal sportakkoord definiëren als:

“Een set aan afspraken tussen meerdere gemeenten, sportaanbieders en maatschappelijke partners, en eventueel bedrijfsleven en fondsen met visie en onderbouwing, die aanzet tot uitvoering en prikkelt tot regionale samenwerking en verbinding, en die gericht op ambities uit Nationaal Sportakkoord.”

In essentie legt de sportformateur dezelfde stappen af voor een regionaal sportakkoord, als voor een lokaal sportakkoord. Er kan sprake zijn van verschillende varianten met een regionale context:

- Lokale sportakkoorden met aandacht voor de regionale samenwerking. Hierbij is bijvoorbeeld in het akkoord een regionale paragraaf opgenomen over samenwerking in de regio. In strikte zin gaat het hier om lokale sportakkoorden.
- Lokale sportakkoorden én een regionaal akkoord. Hierbij bundelen twee of meer gemeenten de krachten. Zij geven één of meer formateurs de opdracht om zowel lokale sportakkoorden voor elke deelnemende gemeente, én een gezamenlijk regionaal akkoord af te sluiten.
- Een regionaal sportakkoord. Hierbij geven de samenwerkende gemeenten de formateur (of meerdere formateurs samen) de opdracht om één regionaal sportakkoord te ontwikkelen met alle betrokken partijen. Het zwaartepunt ligt bij datgene wat alle gemeenten bindt en wat gezamenlijk wordt opgepakt door gemeenten, sportaanbieders in de regio en maatschappelijke organisaties. In dit regionaal akkoord kunnen bovendien aparte paragrafen met afspraken voor de afzonderlijke gemeenten worden opgenomen.

In het stappenplan vragen wij extra aandacht voor de regionale invalshoek:

Stap 1 Voorbereidingen treffen

Voer bij deze eerste stap een gezamenlijk intakegesprek met de betrokken gemeenten. Bespreek daarbij of er naast een regionaal akkoord ook lokale akkoorden afgesloten moeten worden.

Stap 2 Partijen betrekken

Bespreek gezamenlijk met de samenwerkende gemeenten welke organisaties die op regionaal niveau opereren in het proces worden betrokken. Welke positie krijgen zij?

Stap 3 Vraagstukken benoemen

Let er bij het benoemen van vraagstukken, ambities en thema's op welke onderwerpen op regionaal niveau aandacht moeten krijgen, en welke meer op lokaal niveau, of beide.

Stap 4 Maatregelen kiezen

Dit ligt in het verlengde van het voorgaande punt. Ook voor het benoemen van actiepunten en maatregelen geldt weer een onderscheid naar regionaal en lokaal niveau. Welke organisaties hebben de meeste impact om de maatregel adequaat uit te voeren? Wat betekent dat voor een regionale aanpak?

Stap 5 Afspraken maken

Het maken van afspraken en het zo krachtig mogelijk naar buiten brengen van die afspraken door middel van een sportakkoord, moet zowel de betrokken partijen, als de doelgroep (sportsector/ maatschappelijk middenveld/ inwoners) urgentie meegeven. Let er goed op wie wat ondertekent, en welk effect dat heeft: wie tekenen het regionaal sportakkoord? Is er een belang om daarnaast ook nog lokale akkoorden te laten ondertekenen? Weeg dat goed af, en let daarbij op de eerder genoemde variant

Evaluatie, kennisdeling en monitoring

Tussentijds bieden wij de mogelijkheid om kennis te delen en elkaar van advies en ondersteuning te voorzien. Wij organiseren hiervoor een aantal kennis- en intervisiesessies.

Wij nodigen jullie hiervoor actief uit.

Aan het einde van het traject, als het sportakkoord is opgesteld, vragen wij jullie om een evaluatieformulier in te vullen.

En mocht het lokale proces stagneren... neem ook dan contact op met onze helpdesk.

Want als je met vragen zit, is er altijd nog de helpdesk voor sportformateurs bij:

Vereniging Sport en Gemeenten

Tel: 070-37 38 055

email: sportakkoorden@sportengemeenten.nl.